

ФРАНКИ РАННІХ МЕРОВІНГІВ МІЖ PAX ROMANA TA PAX BARBARICA

У статті здійснено аналіз Франкського королівства до 561 р. Простежено на основі джерел та літератури еволюцію розвитку, розширення територіальних меж, зростання міжнародного авторитету франкської держави.

Ключові слова: франки, Меровінги, Галлія, Франкське королівство.

Актуальність дослідження середньовічного минулого так званої “Старшої Європи” зумовлена як суспільно-політичною, так, особливо – науковою складовою, оскільки сьогодні ця проблематика перебуває в циклі *tergaincognita* вітчизняної медієвістики. Україна на сучасному етапі розвитку тісно пов’язує свої геополітичні інтереси із західноєвропейським світом, відтак урахування історичного досвіду дасть можливість зробити правильні висновки в питаннях майбутнього вибору, розвитку суспільства, розбудови громадянської держави взірця ХХІ ст.

У радянській і російській історіографії досліджувана нами проблема стала об’єктом вивчення А.Левандовського [11; 12; 13], А.Корсунського [6], А.Коростеліна [9], В.Малова [14]. Основна увага авторів була зосереджена на загальній характеристиці періоду Великого переселення народів, із незначним виокремленням ролі франків у падінні Римської імперії.

У зарубіжній історіографії слід виділити такі дослідників: Р.Гюнтера [6], Т.Огюстен [15], Л.Альфан [2], А.Гійю [5], Г.Кенігсбергер [8], С.Лебек [10], Дж.Уоллес-Хедрілл [19], Р.Коллінза [20], Я.Вуда [23].

Сучасна українська медієвістика переживає період свого становлення, а відтак не можемо виокремити особливих напрацювань з обраної проблематики, за винятком узагальнюючої праці Вадима Ададурова “Історія Франції” [1].

Метапублікації полягає в спробі всебічного та об’єктивного висвітлення історичних подій, пов’язаних із розвитком Франкського королівства, комплексний та науковий аналіз фактів, що відображають найбільш знакові моменти їхньої еволюції.

Серед “варварських* королівств**”, що виникли в Західній Європі в епоху Великого переселення народів***, найсильнішим виявилось королівство, засноване франками. Термін “франки” (*franci*) до нині залишається предметом безкінечних дискусій. Історики й філологи, намагаючись з’ясувати корінь слова “франк”, пояснюють його по-різному: одні як “бродячий”, “блукаючий”; другі як “хоробрий”, “відважний”, “безстрашний”; треті як “гордий”, “благородний”, “вільний”; четверті як “дикий”, “озвірілий” [11].

На думку Анатолія Петровича Левандовського, суперечки також викликає існування яетнічної групи, яке отримало назву франки. Очевидним є лише той факт, що локонім “*Francia*” й відповідно етнонім “франки” в III – початку IV ст. стосувалися

* “Варварами” (лат. *barbari*) стародавні греки, а пізнішим римляни називали всіх чужинців, які жили за кордонами їхньої держави, та не належали до їх народності. Наприкінці існування Римської імперії, через часті сутички з германцями, цей термін переважно використовувався відносно останніх [4].

** “Варварські королівства” – держави, створені на території Західної Римської імперії [4].

*** Велике переселення народів – умовна назва сукупності етнічних переміщень племен і народів в Європі IV–VII ст. в різних напрямках, що розпочався із вторгнення племен гунів у північну частину *Imperium Romanum* в 375 р. Безпосереднім наслідком цього процесу вважається загибель Римської імперії. Наслідком Великого переселення племен стало й виникнення на теренах Європи нових народів і нових держав [4].

території, що простягалася вздовж нижньої течії Рейну аж до місця розселення інших германських племен: хаттів, хамавів, тенктерів, бруктерів, марсів, сігамбрів та інших [13, с.96].

У період III – IV ст. давні родові відносини у германців стали розпадатися. Gentes починають консолідуватися в більш значне об'єднання – племінний союз. Так склався готський союз, так виникли свевський, маркоманський і аламанський об'єднання. Таке ж, очевидно, походження і франків – племінного союзу, який сформувався на основі об'єднання різних племен. Однак, франкський племінний союз не відзначався особливою централізованістю. Окремі племена часто діяли самостійно. Схожа децентралізація була характерна й для інших племінних союзів цього періоду [13, с.97].

Відомо, що франки ще від IV ст. поділялися на “салічних” і “ріпуарських”. Слово “салічні” походить від латинського “salis”, що означає “морське узбережжя”; латинське слово “тіра” також означає “берег”, але не моря, а річки. Отже, “салічні” франки розселилися вздовж узбережжя Північного моря, а “ріпуарські” проживали на схід від них, по нижніх та середніх течіях великих річок, які протікали по спільній для замешкання території [15, с.10].

Відповіді на питання про місцевість зайняту франками до початку їхніх завоювань, можна лише приблизно. А.П.Левандовський зазначав, що франки на початку IV ст. заселяли регіон уздовж правого берега Рейну, від злиття його з Майном до моря [13, с.97].

VIII–IV ст. франки залишалися небезпечними ворогами Римської імперії. Рейнські франки часто спустошували Північну Галлію. Метою франкських нападів ще не було бажання осісти на території імперії, створивши там нові поселення. Германські дружини під керівництвом своїх вождів нападали на територію по інший бік кордону перш за все з надією на здобич і військову славу [6, с.133–134].

Від середини IV ст. ситуація почала суттєво змінюватися. Починаючи з 350 р. напади франків знову посилювалися на територію лівого берега Рейну. Рігоберт Гюнтер та Олександр Корсунський підкреслювали, що, на відміну від попередніх – метою цих походів було перш за все отримання території для постійного поселення на території лівого берега Рейну й можливості поділяти захоплену ними землю [6, с.134].

У IV ст., переживаючи глибокі внутрішні проблеми, а також відчуваючи натиск з боку сусідніх gentes, Рим намагався залучити на свій бік племінну знать різних германських племен і племінних союзів, уклавши з ними особливі договори про союз (foedera) [9, с.56]. Така практика не була новою для імперії. Новим було те, що тепер такими “партнерами” ставали племінні союзи германців. Їх називали федерати (foederati).

Федерати зберігали своїх вождів, свою політичну й військову організацію і своє звичаєве право. Статус федератів вони отримували за обов'язок охороняти певний відрізок римського кордону, взамін за гроші чи продукти харчування, подібно до тих засобів існування, які надавалися германським найманцям у римській армії чи прикордонним військам [6, с.138].

Від другої половини IV ст. федерати отримали право поселятися в кордонах Римської імперії. Таким чином, у 358 р. салічні франки стали римськими федератами в Тоскандрії (Північно-Східній Галлії), що мало, на думку Луї Альфана, величезне значення для подальших взаємовідносин між Римською імперією і франками [2, с.23]. Однак ще до того як франки та інші германці осіли в долинах Мозеля, Мааса, Рейна і Шельди, пишні вілли й двори галло-римських великих землевласників запустили. Часто вілли ставали у Франкському королівстві резиденціями знаті, абатствами [6, с.139].

Приблизно у 20-х рр. V ст. резиденція правителя салічних франків Хлодіона (Chlogio, 427–448 рр.) знаходилася поблизу Діспаргума – ймовірно, в південно-східній

Бельгії. Войовничий *konung** відвоював у римлян територію до річки Сомни. Спадкоємцем Хлодіона став Меровеї (Merovechus, 447–458 pp.), від імені якого, очевидно, династія салічних франків й отримала назву – Меровінги**.

У 451 р. Меровеї очолив салічних франків, які в битві на Каталаунських полях виступили на боці римлян. Наступником Меровея став його син Хільдерік I (Childericus, 458–481 pp.), резиденція якого знаходилася в м. Турне. У його багатому похованні, знайденому, випадково, 27 травня 1653 р., одним каменярем, який розчищав місце для будівництва нової споруди в кварталі Сен-Бріс, міста Турне відкопав шматки шовкової тканини, золоті нитки, зброю, коштовності: золоті бджоли. Знайдено було також скелет чоловіка зростом не менше 180 см, який носив на пальці каблучку з іменною печаткою та написом – “Childericus Regis”*** [10, с.7]. Новий франкський *konung* допоміг римському наміснику Сіагрію (Syagrius, 430–487 pp.) стати практично правителем Північної Галлії (463–486 pp.), чим здобув симпатії серед місцевого галло-римського населення. При ньому ріпуарські франки захопили землі в середній течії Рейну з м. Трір, зробивши його своєю столицею [14, с.151].

Виникнення ж франкського королівства пов'язують із правлінням Хлодвіга (Chlodovechus, 481–511 pp.). Він відзначався бурхливою енергією, пристрастю до завоювань і бажанням об'єднати під своєю владою всі сусідні території і племена [10, с.44]. Хлодвігрозпочав із захоплення останків колишньої Західної Римської імперії, а саме – володінь римського намісника Сіагрія – області між Луарою та Сеною зі столицею в Суассоні. За повідомленням турського єпископа Григорія**** (Gregorius Turonensis, бл. 538–594 pp.) на п'ятому році правління (486 р.) Хлодвігрозом із своїм родичем Рагнахаром***** (Ragnechario) виступили проти Сіагрія з вимогою, щоб римський намісник: “*camprirugnaepreparare*”***** [21, с.71].

У битві при Суассоні (486 р.) Сіагрій зазнав поразки й утік у Тулузу до вестготського правителя***** Аларіха II (Alaricus II, 484–507 pp.). Однак Хлодвіг від-

* Конунг – військовий вождь, вищий представник родовой знаті в період раннього середньовіччя. Конунги очолювали окремі племена або населення певної території. Зазвичай, конунги володіли значними наділами землі. Під час формування феодальних відносин найзначніші конунги поступово перетворилися на королів [4].

** В народі Меровінгів називали “чаклунами”, або “чудотворцями”, іноді – “довговолосими королями” (*regesciniti*), адже тільки спадкоємцям королівського дому дозволялося відпускати довге волосся, що було відмінною ознакою верховного бога германців Одіна (старофранкське – *Wodan*). Цим рід Меровінгів приписував собі божественне походження, а франки вбачали у своїх королях нащадків богів. Всі Меровінги (аж до зникнення своєї династії в 751 р.) зберегли цей знак королівської гідності [14, с.150–151].

*** Король Хільдерік.

**** Григорій Турський (його світське ім'я Георгій Флоренцій), народився в 538 р. у знатній галло-римській сім'ї. Його рід належав до вищого сенаторського стану. Григорію у 573 р. за велінням короля Сігіберта I дісталася одне з найважливіших у Франкському королівстві – Турське єпископство. Григорій Турський залишив після себе багату літературну спадщину, більша частина якої дійшла до нашого часу. Основним його твором є “Історія франків” (“*Historia Francorum*”), над якою він працював близько 20 р. (від 573 р., коли посів турську кафедру і до самої смерті), неодноразово переробляючи. У первісному вигляді ця праця мала назву “Десять книг історії” (“*Decem libri historiarum*”). Саме так назвав свій твір автор у кінці роботи (книга X, розділ 31, с. 317 [18]; Liber X, 31, р. 539 [21]). Проте видавничі традиції ще від XVI століття закріпили за ним назву “Історія франків” (“*Historia Francorum*”), під якою він відомий сучасній історіографії [4].

***** Рагнахар правитель королівства Камбре – місто на Півночі Галлії.

***** “Підготував поле битви”.

***** Вестготське королівство, Тулузьке королівство, Толедське королівство – держава, яка існувала з 418–720 pp. у Південній Галлії та на Піренейському півострові. У 418 р. імператор Гонорій нагородив вестготів, надавши їм статус федератів і землі для поселення в Аквітанії. Там сформувалося вестготське королівство з центром у Тулузі – звідси назва “Тулузьке королівство”, що використовується для найменування держави в 418–507 pp. Після поразки Аларіха II і втрати більшості територій у Галлії, столицю королівства перенесли спочатку до Нарбонни, потім до Барселони, і врешті-решт до Толедо –

правив до Аларіха послів з вимогою видати римського намісника. У противному разі франки розпочнуть з ним війну. Аларіх наказав зв'язати Сіагрія й видатийого франкам. Діставши полоненого, Хлодвіг наказав утримувати його підвартою, а після того, як захопив його володіння, наказав таємно вбити [21, с.71–72].

Захоплюючи володіння Сіагрія, франкські війська грабували й руйнували церкви. Однак Хлодвіг, будучи язичником, намагався підтримувати з Церквою добросусідські відносини. Про це свідчить епізод із хроніки Григорія Турського, який повідомляв про дорогоцінну суассонську чашу [21, с.72]. Після перемоги під Суассоном серед захопленої здобичі опинилася чаша із Реймського собору, яку єпископ Ремігій (Remigius, 437–533 pp.) попросив, через послів, йому повернути. Хлодвіг, вислухавши послів, сказав їм: “Sequere nos usque Sexonas, quia ibi cuncta que adquisita sunt dividend erunt. Cunque mihi vas illud sors dederit quae papa poscit adimpleam”* [21, с.72].

Після прибуття до Суассона, коли склали всю купу здобичі посередині, король попросив військо віддати йому чашу, додавши її до його частки здобичі. Багато воїнів готові були погодитися, але знайшовся один франкський воїн, який, посилаючись на норми військової демократії, розрубав чашу надвоє з такими словами: “Nihil hinc accipies, nisi quae tibi sors vera largitur”** [21, с.72].

За словами Г.Турського, всі були вражені цим учинком, але rex*** покірливо стерпів образу. Він узяв чашу і в такому зруйнованому стані передав її посланцям єпископа [21, с.72]. Через рік на “campi Martii”**** правитель обходив ряди воїнів і підійшов до франка, який розрубав чашу і сказав: “Nullus tam inculta ut tu detulit arma”***** [21, с.72]. І, вирвавши в нього сокиру, він кинув її на землю. Коли той ледь-ледь нахилився за нею, Хлодвіг підняв свою сокиру й розрубав йому голову, говорячи: “Sic inquit, tu Sexonas in urceo illo fecisti”***** [21, с.73].

Однією з найважливіших подій правління Хлодвіга стало його хрищення. Цьому передувало шлюб з бургундкою Клотільдою (Хротхільда; Crotechildis, 475–545 pp.), палкою ортодокскою, незважаючи на те, що офіційною релігією бургундського королівства***** було аріанство*****. Клотільда відразу стала переконувати Хлодвіга прийняти християнство ортодоксального***** тлумачення. Основним поштовхом для цьо-

звідси назва “Толедське королівство”, що використовується для найменування держави в 580–712 pp. У 711–721 pp. унаслідок завоювання Іспанії арабами королівство було знищено, а більша частина його території приєднана до Халіфату [4].

* “Ідіть за нами в Суассон, адже там повинні ділити всю військову здобич. І якщо ця посудина, котру просить єпископ, за жеребом дістанеться мені, я виконаю його прохання”.

** “Ти отримаєш звідси тільки те, що тобі належить за жеребом”.

*** Король.

**** “Березневі поля” – щорічні огляди військових сил у Франкському королівстві, які проводилися королівською владою у березні, замінивши собою давньогерманські народні збори.

***** “Ніхто не підтримує зброю в такому поганому стані, як ти”.

***** “Ось так і ти вчинив із тією чашею в Суассоні”.

***** Бургундське королівство, Бургундія, пізніше – Королівство Арелат – держава, яка існувала в V–XI ст. у Південно-Західній Галлії. Було створено в 443 р. після того, як Аецій виділив бургундам землі для розселення на правах федератів у Сабаудії (навколо Женеви). У 534 р. було приєднано до Франкського королівства, проте у 561 р. було відновлено як самостійне королівство на чолі із сином Хлотара I Гунтрамом, і надалі належало його нащадкам. У 721 р. знову увійшло до складу Франкського королівства, а потім – імперії Каролінгів [4].

***** Аріанство – одна з ересей ранньої християнської церкви. Назва походить від імені священика з Александрії – Арія (256–336 pp.). Заперечуючи церковне вчення про єдину суть Трійці, вони твердили, що Христос – Син Божий – нижчий за Бога-Отця. На Нікейському соборі в 325 р. аріанство було визнано за ересь і остаточно засуджене християнською церквою в 381 р. [4].

***** Ортодоксія – (від грец. – “пряма думка”, “правильне вчення”). Ортодоксами називають прихильників Нікейського символу віри, який був прийнятий на Першому Нікейському соборі в 325 р. [4].

го стала битва 496 р. при Толбіаку неподалік від Кельна з алеманами*. Під час битви Хлодвіг, усвідомлюючи, що програє, дав обітницю прийняти хрещення у випадку перемоги. Відтак франки розбили алеманів і розширили межі свого володіння до верхнього Рейну [14, с.152].

У 496 або 498 рр. (інші автори – 503 р. [19, с.95]) Хлодвіг разом зі своїм 3-тисячним військом прийняв християнство від Ремігія, єпископа Реймського в ортодоксальній формі (вестготи, остготи, бургунди й надалі залишалися аріанами), тобто офіційної релігії імператорського Риму. Хрещення Хлодвіга збільшило його вплив на галло-римські території, легітимізувавши владу в очах місцевих християн. “Novos Constantinus”** [21, с.77] – так назвав Хлодвіга Ремігій Турський – став в очах галло-римлян захисником церкви й продовжувачем латинських традицій. Не випадково, що своєю столицею він обрав Лютецію – колишню імператорську резиденцію, згодом відому як Париж [3, с.69]. На території міста він збудував монастир на честь Женев’єви, покровительки міста [16, с.59].

Володимир Миколайович Малов зазначив, що згодом очевидною стала політична вигода від прийняття християнства. Хлодвіг став захисником усіх християн Південної Галлії, які знаходилися під владою аріанського Вестготського королівства. Він використав цю ситуацію, як привід для початку війни. У 507 р. франкське військо перейшло через Луару [14, с.152]. Битва з вестготами відбулася в долині Вуйє неподалік Пуатьє. Хлодвіг отримав перемогу над Аларіхом II і розширив межі свого королівства аж до Аквітанії***. Король вестготів загинув, а у решти війська не залишалось іншого вибору, окрім як відступити за Піренеї [20, с.33–34]. Аквітанія стала франкською [12, с.121].

Престиж молодого франкського королівства продовжував зростати. Прийняття християнства зблизило Хлодвіга з імперією РOMEIV**** [8, с.69]. Імператор Анастасій (Flavius Anastasius, 491–518 рр.), дізнавшись про успіхи франкогет, якщо вірити словам Г.Турського, відправив Хлодвігу грамоту про присвоєння йому титулу консула. Від того дня іменувався він “consul***** autaugustus”***** [21, с.89]. На думку Андре Гійю, пожалування римських титулів іноземцям пов’язувало їх з імператором ромеїв, від якого вони тепер залежали [5, с.119].

* Алемани – германське плем’я, яке мало свої первісні поселення південніше франків. У III ст. алемани захопили територію між ріками Рейном, Ланом і Дунаєм, яка раніше належала римлянам [4].

** “Новий Костянтин”.

*** Аквітанія (лат. Aquitania, фр. Aquitaine) – історична область і регіон на південному заході сучасної Франції. Уперше згадується Цезарем (I ст. до н. е.) як частина Галлії, розташована між Піренеями та р. Гаронною, населена іберійськими племенами. У Римській імперії в період правління Октавіана Августа (27 до н. е. – 14 н. е.) Аквітанія була імператорською провінцією, що включала територію між р. Луарою і Піренеями. Під час розпаду Римської імперії Аквітанія була захоплена вестготами, що заснували в 418 р. у Південній Галлії перше на території Західної Римської імперії варварське королівство із центром у Тулузі. У 507 р. у результаті багаторічних воєн відійшла до франків на чолі з Хлодвігом і стала герцогством у складі Франкського королівства [4].

**** Візантійська імперія (грец. Βασιλεία Ῥωμαίων, лат. Imperium Romanum, царство Ромеїв, царство Римське, Римська імперія, Східна Римська імперія, Романія). Назву “Візантійська імперія” держава одержала в працях істориків уже після свого падіння. Назва походить від середньовічної назви Візантій, якою позначали поселення, яке існувало на місці сучасного Стамбула до розбудови його Константином Великим. Жителі імперії називали себе ромеями (римлянами), а державу йменували Романія (Римська імперія). Держава ромеїв стала спадкоємицею Римської імперії [5].

***** консул. Для розуміння місця титулу консула в ієрархії титулів імперії Ромеїв слід зачитувати витяг з праці А.Гійю: “Серед перших, найвищим званням є цезар, нобіліссім, куропалат, які залишалися прерогативою членів імперської фамілії, патриції – зости – звання, яке жалувалося придворним дамам, магістр, вестіарій, проконсул і патрицій; можна виділити звання бюрократичного апарату – біс – консул, або діспат, консул або іпат, вестітор, сіленціарій, епо – епарх – стратілат” [5, с.119].

***** Або Август – тобто імператор.

Для місцевого християнського населення даний *geste* означав, на думку В.Н.Малова, додаткове підтвердження легітимності франкської влади [14, с.152]. Отже, ромеї протягом деякого часу підтримували контакт із франками, маючи на меті використувати їх як протидію зміцненню готів на заході [19, с.99].

Під кінець правління Хлодвіга у Франкському королівстві був створений судєбник салічних франків – “Салічна правда” (*Lex Salica*) [17; 22]. А також *rex Francorum* розпочав регулярні розправи над найближчими родичами. Зокрема, він наказав убити короля ріпуарських франків Сігіберта (*Sigyberthus*), одного з впливових вождів салічних франків Хараріка* (*Chararicus*) і свого колишнього союзника Рагнахара й після цього завоював їхні королівства [21, с. 89–93]. Таким чином, межі, підконтрольні франкам, суттєво розширилися на зарейнські території, які ніколи не входили до складу Римської імперії. Ця територія отримала назву – Австразія** [14, с.153].

Після смерті короля Хлодвіга (†511 р.) його королівство перейшло до чотирьох його синів. Найстаршим був син від наложниці – Теодоріх (*Theudoricus*, 511–534 pp.), і були ще три сини від Клотільди: Хлодомер (*Chlodomeris*, 511–524 pp.), Хільдеберт (*Childeberthus*, 511–558 pp.) і Хлотар (*Chlothacharius* 511–561 pp.) [23, с.64]. На думку В.М.Малова, у франків був звичай рівного розподілу спадщини, без переваг для старшого сина. Королівство Хлодвіга не мало єдиної столиці, володіння якою б давало верховенство над братами [14, с.153].

Теодоріх отримав давню ріпуарську область Австразію з місцеперебуванням у Реймсі та Східну Аквітанію; Хлодомер – решту Аквітанії, Тур і Пуатьє (зі столицею в Орлеані); Хільдеберт – землі між Соною, Луарою та морем (північно-західна частина Галлії зі столицею в Парижі); Хлотар – землі між Соммою, Маасом і морем (на півночі й північному сході Галлії зі столицею в Суассоні) [23, с.64].

Брати разом вели війни, розширюючи володіння династії Меровінгів. Скориставшись міжусобною боротьбою тюрингів***, франки в 515 р. завоювали й ліквідували їхнє королівство****. У 523–524 pp. Хільдеберт, Хлодомер і Хлотар***** намагалися спільними зусиллями захопили Бургундське королівство [1, с.49]. У битві біля містечка Везеронс (524 р.) франки захопили в бургундів територію між Дромом (або Ізером) і Дюрансом. Однак в цій битві загинув Хлодомер, а брати, незважаючи на його синів*****, розділили його володіння*****. Лише 534 р. Хлотар і Хільдеберт захопили все Бургундське королівство.

У 533 р. помер Теодоріх. Брати Хільдеберт і Хлотар спробували позбавити сина Теодоріха – Теодоберта (*Theodoberthus*, 534–548 pp.) спадщини. Тільки завдяки підтримці батьківського війська йому вдалося її зберегти. Теодоберту також дісталася частина бургундської здобичі, а саме – області Отен, Шалон-на-Соні, Лангр, Аванш, Вів'є Сіттан, Невер і Безансон. Ліон, В'єнна й Женева перейшли до Хільдеберта. Південну частину Бургундського королівства між Валансом, Авіньйоном та Амбреном отримав Хлотар.

* Харарік володів частиною території в низів'ї Рейну.

** Австразія (*Austrasia*) – за Меровінгів східна частина франкського королівства (на противагу західній частині Нейстрії). Займала басейн рік Маас і Мозель і землі на схід від Рейну [4].

*** Королівство тюрингів (426–515 pp.) було союзом германських племен, до складу якого входили гермундури, варни, англи та інші [4].

**** На початку VI ст. володіння тюрингів простягалися від Ельби до Дунаю.

***** Теодоріх не зміг вирушити в похід із братами, тому що йому довелося придушувати повстання галло-римського населення Оверну.

***** У Хлодомера було троє синів: Теодовальд, Гунтрам, Хлодовальд.

***** Теодоріх отримав області Труа, Санс, Оксер і Лімож; Хільдеберт території навколо Анжера й Нанта на північ від Луари, а також Шартр, Орлеан і Бурж; Хлотар узяв території Тура і Пуатьє та землі по нижній течії Луари.

У 536–537 рр. остготський король Вітігіс, за умовами договору, уступив франкам Прованс* [7, с.99] і частину остготської Реції, сподіваючись заручитися їхньою допомогою в боротьбі зі Східною Римською імперією. Прованс був приєднаний до володінь Хільдеберта, а Рецію отримав Теодоберт. Однак франко-готський союз проти імператора ромеїв Юстиніана (Iustinianus, 527–565 рр.), на який так сподівався Вітігіс, не відбувся. Теодоберт, втручаючись у боротьбу, яка відбувалася в Італії, більше переймався можливістю посилення позицій франків, ніж бажанням підтримати остготів. Франкський володар не був зацікавлений у тому, щоб могутнє остготське королівство продовжувало існувати в Італії. Він узяв гроші в остготського короля й обіцяв допомогти йому, але воював і проти ромеїв, і проти остготів [19, с.103]. За свідченням Г.Турського, у 539 р. Теодоберт з військом вирушив до Італії. Незважаючи на свій договір з Романією, він спустошив Лігурію й Емілію та захопив там велику здобич [21, с.122].

Справу Теодоберта (†548 р.) продовжив його син Теодовальд (Theodovaldus, 548–555 рр.), який у середині 553 р. відправив Букцелена (Bucselenus) із сильним франко-алеманським військом спустошувати Північну Італію. Лише в 554 р. Нарцесу (Narsitus, 478–568 рр.) вдалося перемогти Букцелена.

Теодоберт (†555 р.) помер бездітним, і його володіння перейшли до Хлотаря. Згодом між Хлотарем і Хільдебертом розпочалася міжусобна боротьба, яка закінчилася зі смертю останнього в 588 р. Оскільки в нього не було синів, Хлотар заволодів його королівством, а його дружину Вультроготу (Vulthrogota) та двох дочок** відправив у вигнання [21, с.154]. На три роки до смерті Хлотаря (†561 р.) єдність королівства Меровінгів була відновлена.

Таким чином, за правління ранніх Меровінгів територія колишньої Римської Галлії була завойована франками й включена до складу їхнього королівства. Вагомою подією, яка зміцнила й посирила статус і роль Франкського королівства на міжнародній арені VI ст., було прийняття християнства в ортодоксальному тлумаченні. Активні військово-політичні відносини франків із Східною Римською імперією, безумовно, позитивно позначилися на зростанні міжнародного авторитету молодого Франкського королівства.

1. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття) / В. Ададуrow. – Львів : Вид-во УКЦ, 2002. – 412 с.
2. Альфан Л. Варвари. От Великого переселення народів до тюркських завоювань XI века / Л. Альфан ; пер. с франц. М. Ю. Некрасова. – С. Пб. : Евразия, 2003. – 416 с
3. Бедуел Г. Історія Церкви / Г. Бедуел ; пер. з франц. Г. Григорович. – Львів : Свічадо, 2000. – 296 с.
4. Большая советская энциклопедия : в 30 т. / глав. ред. А. М. Прохоров. – М. : Сов. энцикл., 1970–1981.
5. Гийу А. Византийская цивилизация / А. Гийу ; пер. с франц. Д. Лоевского ; предисл. Р. Блока. – Екатеринбург : У-Фактория, 2005. – 552 с.
6. Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германских королевств (до середины VI в.) / Р. Гюнтер, А. Р. Корсунский – М. : Изд-во МГУ, 1984. – 256 с.
7. История Франции / под общей ред. Ж. Карпантье, Ф. Лебрена, Э. Карпантье [и др.] ; предисл. Ж. Ле Гоффа ; пер. с фр. М. Некрасова. – С. Пб. : Евразия, 2008. – 607 с.
8. Кенигсбергер Г. Г. Средневековая Европа 400–1500 годы / Г. Г. Кенигсбергер ; пер. с англ., предисл. Д. Э. Харитоновича. – М. : Весь Мир, 2001. – 384 с.
9. Коростелин В. А. Варвары – федераты и падение Рима (об эволюции, типологии и классификации позднего федератства в IV–V вв. н. е.) / В.А. Коростелин // Вестник Московского университета. История. – 2006. – № 1. – С. 44–69.

* Прованс – історична область південно-східній Франції, на побережжі Середземного моря [4]. В римський був найрозвиненішим районом Римської Галлії, характеризувалася високим розвитком ремесла, торгівлі, сільського господарства. Ця область залишалася найбільш романізованою частиною Південної Галлії [12, с. 122].

** Хродобергу і Хродесинду.

10. Лебек С. Новая история средневековой Франции: Происхождение франков. V – IX века / С. Лебек ; пер. В. Павлова. – М. : Скарабей, 1993. – 352 с.
11. Левандовский А. П. Карл Великий: через империю к Европе / А. П. Левандовский. – М. : Соратник, 1995. – 264 с.
12. Левандовский А. П. Об этническом составе империи Каролингов / А. П. Левандовский // Вопросы истории. – 1952. – № 7. – С. 109–129.
13. Левандовский А. П. К вопросу о возникновении и распаде средневековых народностей (франкская народность) / А. П. Левандовский // Вопросы истории. – 1968. – № 11. – С. 94–103.
14. Малов В. Н. Меровинги / В. Н. Малов // Вопросы истории. – 2000. – № 6. – С. 150–158.
15. Огюстен Т. Рассказы из времен Меровингов / Т. Огюстен / пер. с фран. Н. А. Трескина. – С. Пб. : Изд-во Иванов и Лещинский, 1994. – 336 с.
16. Поло де Болье М.-А. Средневековая Франция / Поло де М.-А. Болье. – М. : Вече, 2006. – 384 с.
17. Салическая Правда / под ред. Семенова В. Ф. ; пер. с лат. Н. П. Грацианского. – М. : Московский Государственный Педагогический Институт им. В. И. Ленина, 1950. – 167 с.
18. Турский Г. История франков / Г. Турский / отв. ред. М. Л. Гаспаров. – М. : Наука, 1987. – 464 с.
19. Уоллес-Хедрилл Дж.-М. Варварский Запад. Раннее Средневековье 400 – 1000 / Дж.-М. Уоллес-Хедрилл ; пер. с англ. А. П. Санина. – С. Пб. : Евразия, 2002. – 224 с.
20. Hiszpania w czasach Wizygotów / R. Collins. – Warszawa : PWN, 2007. – 212 s.
21. Gregorii episcopi Turonensis. Historiarum libri X / Gregorii episcopi Turonensis // Scriptores rerum Merovingicarum / Cvraverunt B. Krusch et Wilhelmvs Levison. – MGH. – Hannoverae : Impensis Biblioplii Hahniani, 1951. – 641 s.
22. Lex Salica // Leges nationum Germanicarum. – MGH. – Hannoverae : Impensis Biblioplii Hahniani, 1969. – 264 s.
23. Wood I. Krolestwa Merowingów 450–751 / I. Wood. – Warszawa : PWN, 2009. – 397 s.

У статтє осуццествлен анализ Франкского королевства до 561 г. Прослежены на основе источников и литературы эволюция развития, расширение территориальных границ, рост международного авторитета франкского государства.

Ключевые слова: франки, Меровинги, Галлия, Франкское королевство.

In the article the analysis of the Franks kingdom till 561 is traced, carried out on the grounds and literature of the evolution development, expansion of territorial boundaries, increasing of international standing of the Franks state.

Keywords: Franks, Merovingians, Gaul, Franks Kingdom.

УДК 39: 677. 024 (477.86)

ББК 63. 5 (4Укр)

Христина Андрейків

ПРЯДІННЯ ТА ТКАЦТВО НА РОЖНЯТІВЦІНІ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

У статті подано огляд текстильного та ткацького ремесел на Рожнятівщині наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. Здійснено детальний опис техніки виробництва тканин та одягу. Значна увага звертається на особливості виготовлення речей побутово-господарського призначення.

Ключові слова: Рожнятівщина, ткацтво, прядильне й текстильне ремесла, виготовлення одягу.

Одним із пріоритетів розвитку сучасного демократичного суспільства є збереження його історичної спадщини, невід’ємною складовою якої виступає матеріальна культура. Остання для кожної з етнічних спільнот у межах України характеризується чітко вираженими притаманними тільки їм рисами. Бойківський регіон у цьому сенсі не є винятком, а його культурно-матеріальне надбання виступає складовою частиною загальнонаціональної історичної спадщини.